

РЕЦЕНЗИЯ

От: проф. д.ик.н. Желю Дечев Владимир, Софийски университет „Св. Климент Охридски”, научна специалност: 3.7. „Администрация и управление”.

Относно: представените научни трудове от д-р Олимпия Йорданова Ведър-Величкова за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по научна специалност 3.7. Администрация и управление (управление, управление на човешките ресурси), обявен в ДВ, бр. 58 от 26/07/2016 г.

Основание за рецензията: заповед на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски” РД 38-607 от 29/09/2016 г.

1. Кратко представяне на кандидата

Кандидатът отговаря на условията в Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане, Правилника за реда и условията за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Кл. Охридски“, както и на приетите вътрешни количествени изисквания за заемане на академични длъжности в Стопанския факултет на СУ.

Д-р Ведър е завършила висшето си образование в УНСС през 1984 г. – магистър по икономика, специалност „Управление и планиране на народното стопанство“. Преминала е обучения от типа „Training of trainers“ в Ротердамския университет (1993) и в Атинския държавен икономически университет (2001). През 2015 г. придобива научна степен „доктор“ по научна специалност 3.7. Администрация и управление (Социално управление) с дисертация на тема „Формиране и развитие на комуникационни умения на бъдещи мениджъри“.

Съгласно представеното Уверение от Сектор „Личен състав“ към 01.08.2016 г. общият трудов стаж на кандидата е 32 г. и 8 м., от които 29 г. и 3 м. по специалността. В началото на кариерата си д-р Ведър е работила като внедрител на автоматизирани системи за управление към ДСО „Монтажи“ (1984-1989). От 1991 г. е на работа в СУ „Св. Кл. Охридски“, катедра „Стопанско управление“ (първоначално към Свободния факултет, а по-късно към Стопанския факултет на СУ). През 1994 г. става старши асистент, а през 1995 г. главен асистент, която длъжност заема и в момента. Водила е семинарни занятия по „Основи на управлението“, а понастоящем чете лекции и има семинарни занятия по дисциплините „Управление на човешките ресурси“ (за ОКС „Бакалавър“) и „Управление на човешките ресурси и организационно поведение“ (за ОКС „Магистър“). Разработила е пълни електронни курсове на преподаваните от нея дисциплини. Ежегодно е имала пълна натовареност, а така също ежегодно е била научен ръководител на магистърски тези (средно по шест научни ръководства за последните пет години (съгласно Справка от система „Авторите“).

Д-р Олимпия Ведър е била ръководител на един научно-изследователски проект (НИС-СУ) и член на екипа в четири университетски (по НИС) и три национални проекта (по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“). Участвала е в четири международни конференции в страната. Член е на БАУХ (преди БАУРЧР) от учредяването на организацията. Тя е научен секретар на катедра „Стопанско управление“ от постъпването си в катедрата до днес.

2. Общо описание на представените по конкурса материали

Към материалите по конкурса за доцент са приложени всички изискуеми документи, вкл. документи, които доказват изпълнението на количествените изисквания, възприети в Стопанския факултет. Пълният списък на кандидата включва 29 публикации, от които за участие в конкурса са представени 21. Тези публикации отговарят на обхвата и научната класификация на обявения конкурс и включват: една студия; четири статии, публикувани в материали на международни научни конференции (две самостоятелни и две в съавторство); девет статии, публикувани в сборници, списания и специализирани научни издания (две от тях в съавторство); два учебника (един самостоятелен и един в съавторство); и пет учебни помагала (три от тях в съавторство).

Справките за цитирания (от Университетска библиотека и на база личен архив на кандидата) показват че 5 публикации са цитирани общо 20 пъти, а още 4 пъти е цитирано изследване, в което кандидатът е взел участие.

3. Характеристика на научните и научно-приложни трудове на кандидата

Представените от кандидата публикации са групират в четири основни направления: 1) Управление на човешките ресурси; 2) Дидактика и методика; 3) Комуникация и бизнес комуникация; 4) Общо управление.

Управление на човешките ресурси. Към първата група публикации се отнасят един учебник (№ 2), три учебни помагала (№№ 4, 6 и 7) и седем статии (№№ 9, 10, 14, 15, 16, 17, 18). Учебникът „Управление на човешките ресурси“ (№ 2) обхваща 15 теми и е изцяло съобразен с утвърдената в Стопанския факултет учебна програма по дисциплината. Текстовете на темите са ясно структурирани и са представени на разбираемо за студентите ниво. В края на всяка тема са изведени въпроси за самоподготовка, основна и допълнителна литература.

Учебните помагала „Управление на персонала на организации с нестопанска цел“ (№ 6, в съавторство) и „Управление на персонала. Учебно-методически материали за учители в средните училища“ (№ 7, в съавторство) обхващат аналогични по съдържание теми. Разликата е в адресата и в степента на участие на кандидата – в първия случай изцяло съвместна работа на двамата автори по всичките десет теми, а във втория - участие на всеки от съавторите със самостоятелни текстове (темите на д-р Ведър са: Атестация, Кариера, Възнаграждение).

Текстът под № 4 „300 въпроса, 3000 отговора. Наръчник за явяване на интервюта“ не е само учебно помагало, доколкото първата част е изцяло теоретична (изясняват се различни аспекти на интервюта за работа, класифицирани са видовете интервюта, коментирани са подходи и методи за подготовка и др.). Част от идеите в тази публикация, могат да бъдат открити и в някои от другите трудове: статиите „Успехът е умението да питаме и отговаряме“ (№ 17) и „Видове интервюта – тяхното място и роля в селекционния процес“ (№ 18), както и в учебника „Бизнес реторика“ (№ 1, главата „Интервюта в кадровата селекция“, стр. 323-341), където проблематиката е развита доста по-широко и задълбочено. Втората част на книгата „300 въпроса, 3000 отговора“ е насочена към развиване на практическите способности на студентите. Тя съдържа 300 най-често задавани по време на интервю за работа въпроси, по 10-12 най-често давани отговори, кратки коментари и оценка на адекватността на всеки от отговорите в различен контекст. Извършена е огромна емпирична работа по събирането и обработката на „типовите“ въпроси и отговори, което дава възможност за подготовка

и самоподготовка чрез „проиграване“ на различни ситуации. Книгата е особено ценна с това, че се основава на особености на българската народопсихология, култура и бит.

Четири от публикациите в това направление (№№ 15, 16, 17 и 18) са с конкретна практическа и в известна степен учебно-методическа насоченост. Статията „Функциите управление на човешките ресурси и управление на персонала – същност и основни характеристики“ (№ 14) съдържа теоретичен обзор на темата, докато статиите (в съавторство) „Рискови фактори за работещите в нощни заведения и удовлетвореност от труда“ (№ 9) и „Удовлетвореност на служителите в организацията (върху евристичните възможности на един изследователски модел)“ (№ 10) се открояват със задълбочен анализ на резултати от емпирични изследвания на кандидата. Преди публикуването им двете разработки са представени като доклади на международни научни конференции.

Дидактика и методика (№ 8 и № 11). Студията „Дидактически и методически аспекти при формиране и развитие на комуникационни умения на бъдещи мениджъри“ (№ 8) може да се разглежда като надграждане на дисертационния труд на кандидата и в тясна връзка със статията „Съвременното обучение по мениджмънт през погледа на един преподавател по мениджмънт“ (№ 11), в която са заложили основите на компетентностен модел на мениджъра (какво трябва да знае; какво трябва да може; и какъв трябва да бъде). В студията № 8 са разкрива значимостта на комуникационните умения за общата подготовка на бъдещите мениджъри, а така също се правят важни изводи за цялостния процес на обучение на студентите в Стопанския факултет и дори за процеса на обучение във висшето образование като цяло. Доколкото „вузовската“ дидактика у нас не е обект на задълбочени проучвания, представените идеи и възможни решения на откритите проблеми дават насока за сериозни бъдещи изследвания. Особено внимание заслужават: а) Включването на компетентностния модел като инструмент за анализ и средство за аргументирана промяна на учебните планове и учебното съдържание на дисциплините, вкл. чрез засилване на интердисциплинарните връзки; б) Доказаната необходимост от предварителна диагностика на професионалната пригодност при приема във ВУЗ, както и на непрекъснатата диагностика, която да отразява постигнатите резултати по време на обучението; в) Специалният акцент върху нуждата от и (в определена степен) задължителността на преподавателската подготовка в областта на методиката.

Освен тези две публикации, дидактически и методически аспекти могат да се открият и в други от трудовете на кандидата, като например статиите „Повишаване и развитие на компетентността на директора“ (№ 15) и „Кариерното развитие на учителя“ (№ 16). Въпреки че са посветени на проблеми от УЧР, тези публикации са и своеобразни методически ръководства по съответната тема. Отделни тематични единици от учебните помагала (като напр. № 7) също представляват методически разработки.

Комуникация и бизнес комуникация (№№ 1, 3, 13). В учебникът „Бизнес реторика“ (№ 1) д-р Ведър е автор на първите два раздела, свързани с проблемите по въвеждането на студентите в особеностите на висшето образование и подпомагане на прехода им от средношколски към университетски тип мислене и учене; разделите за целепологането като инструмент на деловото общуване; общуването „въпросно-отговори“ и неговият „частен“ случай – интервюто; писменото общуване и онагледяването в деловото общуване; речникът в края на учебника. Съавторство е декларирано при темите, свързани с диагностиката и автодиагностиката, теоретико-методическите основи на обучението по публично общуване, презентацията, доказването и опровергаването, убеждаването, както и в частите, свързани с

дефинирането на термини и понятия. Учебникът е посветен на теорията и практиката на публичното общуване, стратегията, тактиката, методиката и инструментариума на тази дейност. Разделите са строго научни, съдържащи обзор на теоретични концепции, класификации, обобщени модели, примери, задачи за самостоятелна работа, тестове и др. Според определението на самия кандидат това е „своеобразна кратка енциклопедия по проблемите на устното и писмено публично общуване“.

Другите два текста, учебното помагало „Професия студент. Първата голяма крачка“ (№ 3, в съавторство) и статията „Целеполагането – инструмент на деловото общуване“ (№ 13) няма да коментирам отделно, тъй като след съответната преработка и сериозно доразвиване са станали част от учебника „Бизнес реторика“.

Общо управление (№№ 5, 12, 19, 20, 21). Към това направление са отнасят едно учебно помагало и четири статии. Учебното помагало „Основи на управлението“ (№ 5) е разработено за нуждите на конкретно учебно заведение и се придържа към съответната учебна програма. В него ясно, кратко и систематизирано са изложени класическите теоретични модели от областта на управлението. Другите четири статии имат обединяваща тема – трудът на ръководителя, организацията на труда и времето на ръководителите. „Управление и време“ (№ 12) е публикуван доклад от международна конференция, в който са маркирани проблемите по тази тема. Статията „Организация на труда на ръководителя“ (№ 19) анализира и обобщава резултатите от едноименен изследователски проект, на който кандидатът е ръководител. Двете статии „Трудът на ръководителя. Разпределение на функциите и времето на ръководителя“ (№ 20) и „Ръководителят – работно място и хигиена на неговия труд“ (№ 21) са посветени на особеностите на организацията на управленския труд въз основа на резултати от емпирично изследване.

4. Научни и научно-приложни приноси

Прегледът на представените за конкурса трудове на гл. ас. д-р Олимпия Ведър-Величкова показва, че това са самостоятелни изследвания, отговарящи на научните стандарти. Анализът на публикациите разкрива, че кандидатът има приноси в основни области от управлението, управлението на човешките ресурси, бизнес комуникацията и методиката, а именно:

- Системно и критично са представени научните и практически достижения от управлението на човешките ресурси с акцент върху функциите и ролите на ръководителя.

- Предложена е собствена методика за преподаване на дисциплината „Управление на човешките ресурси“ и свързаната с нея „Управление на човешките ресурси и организационно поведение“.

- Създадена е теоретична рамка за компетентностен модел на мениджъра и модел на комуникационни компетентности за нуждите на обучението по мениджмънт.

- Компетентностният модел е конкретизиран в инструмент за предварителна и текуща диагностика на комуникационните компетентности.

- Разработени са оригинални игрови модели за подготовка на кандидати за интервю.

- Обоснована е необходимостта от интердисциплинарност в процеса на обучение по мениджмънт

- Разкрити са проблемни полета за бъдеща научна и изследователска работа в тези области.

4. Критични бележки, препоръки и въпроси

Единствената ми критична бележка към кандидата е, че се наблюдава известно разминаване в научните изследвания. От една страна, налице са сериозни теоретични разработки, които обаче не са подкрепени със собствени емпирични изследвания, а от друга страна, има емпирични изследвания по теми, на които не е отделяно голямо внимание в теорията. Това е и основание да препоръчам на кандидата в бъдеще по-тясно обвързване на теорията с емпиричната изследователска дейност. Друга препоръка се отнася до по-широко публикуване в национални и международни реферирани и индексирани списания, което би спомогнало за по-висока видимост на постигнатите научни резултати.

5. Заключение

Представените публикации на кандидата разкриват детайлно познаване на изследваните области, стремеж към критичен прочит и собствена трактовка на редица проблеми. Кандидатът е извършил голяма по обем работа по систематизиране на постиженията от сферата на УЧР. Конкретизирани са важни теоретични модели и са разработени съществени проблеми от методиката на преподаване на управленските дисциплини. Създадени са и са апробиране собствени ресурси за обучение на студентите по икономика и стопанско управление. С представените публикации, сериозната научно-преподавателска и активната административна дейност гл. ас. д-р Олимпия Ведър-Величкова се проявява като отдаден на професията си преподавател и зрял научен изследовател.

Всичко това ми дава основание да препоръчам на уважаемото научно жури да предложи на Факултетния съвет на Стопанския факултет на СУ присъждането на гл. ас. д-р Олимпия Йорданова Ведър-Величкова на длъжността „доцент” по професионално направление 3.7. Администрация и управление.

София,
03/11/2016 г.

Рецензент:
Проф. д.ик.н. Желю Владимиров